

Povinné deponovanie – právo a povinnosť vs. realita.

Mgr. Monika Lopušanová

Univerzitná knižnica v Bratislave

monika.lopusanova@ulib.sk

História

Právo:

- ✓ povinného výtlačku,
- ✓ povinného a pracovného výtlačku,
- ✓ povinného výtlačku periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel,
- ✓ *povinného deponátu periodických publikácií, neperiodických publikácií a slovenských audiovizuálnych diel,*
- ✓ *rozmnoženiny publikácie,*
- ✓ *depozitu,*
- ✓ **povinnom deponáte publikácie**

má na Slovensku dlhú históriu.

Prehľad – roky 1923 - 1964

- **zákon č. 44/1923 Zb.** z. a n. o vonkajšej úprave predmetov štátom vydávaných alebo štátom podporovaných a významných po stránke výtvarnej alebo verejného vkusu.
- **zákon č. 94/1949 Zb.** o vydávaní a rozširovaní kníh, hudobnín a iných neperiodických publikácií v znení neskorších predpisov,
- **položka č. 75 prílohy zákona** Slovenskej národnej rady **č. 131/1970 Zb.** o zriadení krajských národných výborov v Slovenskej socialistickej republike a o opatreniach s tým súvisiacich,
- **vyhláška** Ministerstva informácií a osvetly **č. 492/1949 Ú. v.** o podávaní žiadostí na udelenie oprávnenia k vydávaniu neperiodických publikácií a o povolenie ku zriadeniu vydavateľských podnikov,
- **vyhláška** Ministerstva informácií a osvetly **č. 493/1949 Ú. v.** o hlásení vecí určených k prevádzke vydavateľských podnikov (nakladateľstiev) a o zákaze dispozície s nimi,

- **vyhláška** ministra informácií a osvetu č. **859/1949 Ú. v.**, ktorou sa ukladajú povinnosti bývalým vydavateľom neperiodických publikácií podľa iných ako živnostenskoprávnych predpisov,
- **vyhláška** povereníka informácií a osvetu č. **1055/1949 Ú. v.** o rozširovaní antikvárnych neperiodických publikácií,
- **vyhláška** povereníka informácií a osvetu č. **223/1950 Ú. v.** o opatreniach v odbore rozširovania neperiodických publikácií majiteľmi vydavateľských oprávnení,
- **vyhláška** Ministerstva kultúry č. **200/1955 Ú. v.** o zrušení zliav pri predaji neperiodických publikácií,
- **vyhláška** Ministerstva školstva a kultúry č. **24/1958 Ú. v.** o vydavateľských oprávneniach,
- **vyhláška č 62/1950 Ú v.** Ministra informácií a osvetu o povinných výtlačkoch a ich odovzdávaní k účelu úradného
- **vyhláška** Ministerstva školstva a kultúry **45/1963 Zb.** o povinných a pracovných výtlačkoch
- **vyhláška** Ministerstva školstva a kultúry č. **140/1964 Zb.** o povinných a pracovných výtlačkoch, pokiaľ sa týka neperiodických publikácií v znení **vyhlášky č. 132/1971 Zb.**,

Prehľad – rok 1990

Prijatím zákona 378/1990 Zb. o povinných výtlačkoch neperiodických publikácií s účinnosťou od 1. januára 1991 bol nahradený zákon č. 94/1949 Zb. o vydávaní a rozširovaní kníh, hudobnín a iných neperiodických publikácií v znení neskorších predpisov.

Platil 42 rokov!

Práva a povinnosti - história

- vymedzenie tlačoviny – ako pozitívne, tak aj negatívne,
- možnosť prelače nad určený náklad na splnenie povinnosti,
- jednoznačné vymedzenie komu a čo,
- špecializovaný alebo vedno-odborný určený ČS ústredím knižnej kultúry
- okresné a závodné noviny aj do okresných knižníc

Práva a povinnosti - 2

Vyhláška riešila:

- každé vydanie
- každé číslo,
- dotlače,
- súčasne vydávané jazykové verzie tej istej tlačoviny,
- tlačoviny rozmnožené v ČSSR,
- Toho, kto posiela (PNS, tlačiareň),
- začiatok rozširovania (najneskoršie do 10 dní od dňa, kedy sa začalo s verejným rozširovaním tlačoviny),
- uplatnenie nároku až od prvého čísla nového ročníka po nadobudnutí účinnosti vyhlášky.

Práva a povinnosti - 3

Podľa § 5 ods. 7 uvedenej vyhlášky:

„Knižnice, ktorým sa podľa tejto vyhlášky priznáva právo povinného výtlačku, sú povinné ho užívať pre účely konzervačné (archívne), študijné alebo bibliografické v súlade so svojím poslaním.“

Aj prepojenie s ustanovením povinností knižníc daných knižničným zákonom (§ 3 os. 5 zákona č. č. 53/1959 Zb. o jednotnej sústave knižníc).

Súčasnosť v oblasti povinného deponovania

V súčasnosti je platný zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel s účinnosťou od 1. septembra 1997.

Bol 7x novelizovaný - v rokoch: 2000, 2003, 2007, 2008 – 2x, 2013

Terminológia a rozsah práv a povinností však boli zavedené už od roku 1990, t. j. 27 rokov!

- 14 poberateľov PV!

Súčasnosť - 2

Zákon o PV:

- vymedzuje pozitívne aj negatívne PP aj NP,
- určuje povinnosť odovzdávania podľa druhu výtlačku – v tlačenej a v elektronickej podobe alebo inej podobe v lehote 3/10 dní,
- stanovuje povinnosť pri NP s ohľadom na náklad, ktorý sa však už v dokumentoch neuvádza,
- určuje povinnosti používania PV – **trvalé uchovanie, vypožičanie** v priestoroch a mimo priestorov knižnice,
- sankcie iba pre vydavateľov
- v súčasnosti **určuje 14 poberateľov PV** – ich počet bol aj vyšší a nikdy sa neriešilo, čo s KF po vyňatí z okruhu poberateľov.

Súčasnosť - 3

Knižničný zákon:

- definuje pojem „konzervačný fond“ (KF) – účel: získavanie a trvalé uchovávanie,
- KF radí do súboru knižničného dokumentov tvoriacich knižničný fond ➡ **povinnosť odbornej evidencie** ,
- ukladá povinnosť získavania a trvalého uchovávanía KF pri SNK a vedeckej knižnici,
- neukladá túto povinnosť pri verejnej a špeciálnej knižnici, ktoré sú tiež poberateľmi PV,
- KIS definuje ako výkony odb. činností založených na využívaní knižničných fondov (vrátane KF) alebo elektronickej zbierky

Povinný *deponát* vs. iné dokumenty

- aplikačná prax a kontinuita v procese získavania a trvalého uchovávanania,
- funkcie povinného deponátu: **bibliografická, archívna a študijná funkcia**,
- vyhlásenie IFLA o povinných deponátoch (2011) – popisuje výhody povinných deponátov (komplexná zbierka dokumentárneho dedičstva národa, základ slobodného prístupu k informáciám a fungovania zrelej a informovanej občianskej spoločnosti) a deklaruje **právo knižnice sprístupňovať povinné deponáty rovnakým spôsobom, ako sprístupňujú iné zbierky.**

Povinný deponát vs. iné dokumenty - 2

Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 (uznesenie 620/2014)

- v strategickej oblasti č. 2 - *Budovanie, trvalé uchovanie, rozvoj a ochrana knižnično-informačných fondov* – v priorite 2.1 *Budovanie knižnično-informačných fondov a poskytovanie informácií v súlade s potrebami občanov a celospoločenskými záujmami* je dané opatrenie:
- **„2.1.4 Iniciovať novelizáciu zákona o povinných výtlačkoch** s nastavením parametrov pre funkčný výkon uplatnenia zákona v praxi v súlade s Vyhlásením IFLA o povinných deponátoch. Počet výtlačkov stanoví s cieľom zabezpečiť ich primeranú technologickú dostupnosť a dlhodobé uchovávanie pre budúcnosť. Zaviesť systém povinného výtlačku aj pre diela vydané iba v elektronickej podobe bez ohľadu na formát alebo technológie. Zvážiť inštitút knižníc s právom na platený povinný výtlačok so zľavou.“

Súčasnosť – tá aktuálnejšia

NKÚ vykonal v roku 2015 v UKB kontrolu, o. i. aj na oblasť povinných výtlačkov:

Výsledky:

- zákonná povinnosť vydavateľov sa neplnila,
- agenda reklamácií je veľmi rozsiahla – za **5 rokov až 17 739** reklamácií nedodaní (ročne viac ako 2300 pri PP, cca 900 pri NP vrátane audia),
- zákon kladie vysoké nároky na skladovacie priestory (*ročne trvalé uchovávanie povinného výtlačku len v tlačenej podobe si v UKB vyžaduje 600 bm na uskladnenie*),

Súčasnosť – tá aktuálnejšia - 2

Odporúčanie NKÚ:

predložiť MK SR návrh na legislatívnu zmenu zákona o PV:

- zúženie okruhu povinných osôb,
- a tým sa odstráni dlhodobé neplnenie zákonnej povinnosti voči UKB a zabezpečí sa prístup k dokumentom a trvalé uchovávanie tohto kultúrneho dedičstva pre budúce generácie, ktorého vlastníkom je štát.

Súčasnosť – tá najaktuálnejšia

Plán legislatívnych úloh vlády na rok 2017 – mesiac máj –

úloha č. 8: Návrh zákona, ktorým sa mení a doplna zákon c. 212/1997 Z. z. MK SR o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov

Dôvod: potreba prispôbiť právnu úpravu aktuálnym požiadavkám praxe a zabezpečiť odovzdávanie povinného výtlačku len za účelom plnenia jeho primárnej funkcie, na základe ktorej bol ustanovený.

Povinný výtlačok periodických a neperiodických publikácií ako súčasť kultúrneho dedičstva SR by mal byť určený iba na **archivačné, dokumentačné a výskumné účely**, v dôsledku čoho by sa mal návrhom zákona zúžiť aj počet subjektov, ktorým sa povinné výtlačky v zmysle platnej právnej úpravy zasielajú.

Súčasnosť – tá najaktuálnejšia - 2

Pripravený a predložený 1. návrh:

- Návrh zákona o povinnosti odovzdať rozmnoženinu publikácie a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- stretnutie 10. 3. 2017 na pôde MK SR
- Zaslanie pripomienok do 17. 3. 2017

Pripravený 2. návrh:

- **Návrh zákona o povinnom deponáte publikácie a doplnení niektorých zákonov**
- **medzirezortné pripomienkové konanie: od 18. 4. 2017 do 10.5. 2017 - práve beží**

Návrh zákona o povinnom deponáte publikácie a doplnení niektorých zákonov

- **účel** - budovanie konzervačného fondu,
- povinný deponát publikácie - trvalé hmotné, digitálne alebo iné zachytenie publikácie z originálu publikácie alebo z jej rozmnoženiny
- publikácia - akýkoľvek zaznamenaný obsah **určený na verejné rozširovanie na území SR alebo sprístupňovanie verejnosti z územia SR**, bez ohľadu na podobu jeho zaznamenania,
- neperiodická publikácia - nástenná mapa, kalendár, krížovka, leporelo, omaľovánka, plagát, pohľadnica, bulletin, leták, program kultúrneho, spoločensko-politického a športového podujatia, prospekt, separát, firemný katalóg, veľtržný katalóg, katalóg výrobkov, patentový dokument a normatívny dokument

Návrh zákona o povinnom deponáte publikácie a doplnení niektorých zákonov - 2

- odovzdávanie do 3 dní (PP) alebo 3 mesiacov (NP),
- odovzdávanie – verejne rozširovaného (tlač) – z každého čísla (periodiká) a sprístupňovania (elektronická podoba) z každého čísla bez technologických ochranných opatrení – detto aj neperiodická
- knižnice sú povinné deponát evidovať a zabezpečiť jeho trvalé uchovanie v konzervačnom fonde,
- vypustené audiodiela,
- prechodné ustanovenia – tí, ktorí strácajú PD – jeho používanie v rámci KIS
- príloha určuje ako poberateľov – SNK, UKB, MK SR, JÚ Ľ.Štúra, ŠVK BB, ŠVK KE, ŠVK PO a SKN M. Hrebendu LE

Návrh zákona o povinnom deponáte publikácie a doplnení niektorých zákonov - 3

Druhy / typy publikácií ako PD:

- periodická publikácia v tlačenej podobe / v elektronickej podobe, okrem vedeckej alebo odbornej periodickej publikácie,
- neperiodická publikácia v tlačenej podobe / v elektronickej podobe, okrem vedeckej alebo odbornej neperiodickej publikácie,
- vedecká alebo odborná periodická publikácia v tlačenej podobe / v elektronickej podobe,
- vedecká alebo odborná neperiodická publikácia v tlačenej podobe / v elektronickej podobe,
- periodická publikácia a neperiodická publikácia v Braillovom písme v tlačenej podobe / určená primárne pre fyzické osoby so zrakovým postihnutím v elektronickej podobe.

Návrh zákona o povinnom deponáte publikácie a doplnení niektorých zákonov - 4

Návrh zákona:

- zdôrazňuje primárnu funkciu – iba evidovanie a trvalé uchovávanie,
- zavádza „nový“ pojem DEPONÁT, namiesto výtlačku,
- hlavný definičný znak publikácie – verejné rozširovanie alebo sprístupňovanie na územia SR alebo z územia SR,
- publikácia v e-podobe: sprístupňovanie elektronicky, ale ich obsah je uzavretý (!!!) – nie na web. sídla, či interaktívny el. obsah,
- knižniciam neustanovuje presné pravidlá vypožičiavania / sprístupňovania – K sa samé rozhodnú ako vypožičajú, akým typom výpožičky, v akej podobe a to s ohľadom na podmienku trvalého uchovávanania,
- za vedeckú a odbornú literatúru sa považuje aj firemná literatúra a normatívne dokumenty
- vydavateľ odovzdá v takej podobe, v akej ju rozširuje.

Návrh zákona o povinnom deponáte publikácie a doplnení niektorých zákonov - 5

Analýza vplyvov návrhu zákona:

- návrh zákona bude mať negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy a pozitívne aj negatívne vplyvy na podnikateľské prostredie a na služby verejnej správy pre občana
- dosah na používateľov KIS - z dôvodu, že pravidlá požičiavania si majú určiť knižnice samé + zníženie počtu poberateľov,
- vplyv na podnikateľské prostredie – kladný – zníženie počtu odovzdávaných výtlačkov,
- dosah na knižnice - 0

Ďakujem za pozornosť.

Monia Lopušanová

monika.lopusanova@ulib.sk